

Umboðan í útheiminum

Oddagrein

EIN spurningur, sum sjáldan verður umrøddur her heima, er tann umboðan, sum Føroyar hava í útheiminum. Hóast henda umboðan er sera avmarkað, so hevur hon stóran týdning, og spurningurin er um ikki vit áttu at økt um umboðan okkara í útlandinum sum heild. Hetta kann í ávisan mun samanberast við, at tú leggur pengar av til marknaðarføring av Føroyum og føroyskum vörum.

Í dag hava vit umboðsstovu í Aberdeen og vit hava viðskiftastovu í Keypmannahavn. Hvat viðvíkur umboðsstovu okkara í Aberdeen, so meta vit hana at hava alstóran týdning fyri bæði útflutning og fyri føroyingar sum heild. Umboðsmaður okkara har gjøgnum mong ár, Sofus Poulsen, hevur gjørt eitt stórt arbeiði, sum nývan kann gerast upp í pengum. Við økta sambandi okkara við Stórabetland er tað ein spurningur, um ikki vit áttu økt um orkuna á umboðsstovuini har heldur enn soleiðis sum onkur hevur skotið upp av og á - at minkað ella niðurlagt tænastuna har. Vit eru fullvisir í, at við øktari orku á umboðstovuini í Aberdeen, hevði hetta verið ein máti at fingið betri handils- og vinnusamband við henda stóra granna okkara. Her hugsa vit eisini um møguleikar fyri einum framtíðar samstarvi á oljuøkinum. Men Stórabetland er sum so eisini ein hurð hjá okkum inn í ES. Spurningurin er um ikki økt samvinna við Bretland hevði kunnað børt um okkara møguleikar í ES-høpi.

VIÐSKIFTASTOVAN í Keypmannahavn er sera hent amboð hjá bæði føroyingum og útlandingum. Spurningurin er her eisini, um arbeiðsøkið ikki átti at verið viðkað, soleiðis at stovan í enn størri mun kundi verið við til at marknaðarføra Føroyar. Onkur hevur nevnt møguleikan at viðka virksemin og fingið eitt serstakt Føroyahús, sum umboðaði teir ymsu partarnar av Føroyum. Tað er okkara avgjörda uppfatan, at brúk er umboðstovum okkara í Aberdeen og í Keypmannahavn. Føroyskir myndugleikar og vinnulívið eiga í hvussu so er at gera upp við seg sjálvi, hvussu nógv meira orku eigur at leggjast í hesar stovnar.

Ein annar spurningur er føroysk umboðan í ES. Vit hoyrdu um ta grønlandsku og tað gagn teir hava havt av sínum manni har. Tíðin er komin hartil, at vit føroyingar fáa umboðan í Bruxelles. Hetta uppskot hevur ikki vunnið frama fyrr. Takið tað framaftur.

Sjónarmið

Heildarloysnir, profit-maksimering og DONG

Við jøvnum millumbili, kansa serliga tey seinastu 20 árin hava uppskot verið frammi um «heildarloysnir» fyri skjótt alt millum himmal og jørd: Heildarloysnir fyri fiskivinnuna (t.d. kvotuskipanin, Fiska-virking og Fiskasalan), fyri trolara-, línu- og snelluflootan, fyri svartkjaftin, sildina, toskin, upsan og hysuna, fyri sjúkráhús- og skúla-verkið, fyri búskapin og bankakerið, fyri landsum-sitingina, fyri sethúsáanar-arnar, fyri eina nýggja orðabók, fyri SEV og Telefon-verkið osfr. osfr. Eftir kjak-inum í fjölmiðlunum at dama kunnu vit skjótt rokna við at fáa eina heildarloysn (heildarbann?) fyri samkynt, og so skuldi vegin ligið opin fyri eina heildarloysn fyri okkara mentan.

Einiki at ivast í at fyri flest øll má orðið «heildarloysn» vera eitt gandað, tí vit krøkja og klamra okkum til tær mongu «heildarloysn»-ætlanirnar eins og vóru tær borganin fyri tað æviga sælu á foldum. Men líta vit aftur um bak og geva okkum stundir at hugsa okkum um, so skilja vit skjótt, at allar sonevndar «heildar-ætlanir» eru og hava verið heilaspu. Heimurin og við honum menniskjarn mennist dag unan degi, og tað sum kanska var rætta loysnin í gær, kann eins væl vera beinleiðis orskapur í dag. Tí finnst heldur eingin menniskjuskapt «heildarloysn» fyri nakað sum helst.

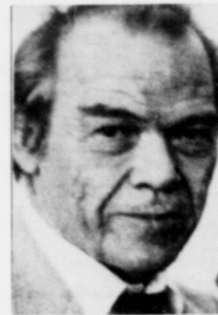
Við hesum er ikki sagt, at vit ikki skulu stremba fram móti betri viðurskiftum manna millum, millum tær einstøku menniskjur nar og samfelagið og einum dygd-arbetri samfelag at liva í - tvørtur imóti, og vónandi eru eisini uppskotini um «heildarloysnir» yvirhøvur væl meint. Spurningurin er bert fyri hvønn? Fyri uppskotstíllaran sjálvan? Fyri tann stætt, trúðarbolk, fe-lag ella flokk hann/hon soknar til? Fyri føroyska samfelagið í síni heild? Fyri Danmark? Fyri ES? - Ella kanska fyri heimgirisan A. P. Møller?

Almenni politikkur in lo-prisar solidariteti og rætti-visi. Í veruleikanum stjála

vit sum ravnar frá hvørjum øðrum - nógv kanska uttan at vita tað, onnur lást ikki at vita tað. Búskaparliga loysunarorðið eitur «profit-maskimering» og merkir beinleiðis at vit skulu «stjala» sum mest frá hvørjum øðrum, tí jú meira eg vinni, jú størri verður tapið hjá tær. «Hetta er neydugt», sigur Darwin, sigur Den Danske Bank, sigur A. P. Møller. «Tað er loyvt», siga politikararnir, tí treytin fyri veruligan marknaðarbúskap er fría kappingin, t.v.s. «profit-maskimering» fram til ysta mark. Og ysta mark er tað øll tiri kappingar neyt eru sligin út, og tú situr eftir við finari einkarraettisfyrir-tøku. Tað má vera hetta, menn hugsa um, tá talað verður um «heildarloysnir» fyri búskapin?

Í Dimmalætting 25. nov, sigur tú, harra Richard Mikkelsen, at kosin - «heildarloysnin» - fyri kreppurakti Føroyar - sum varð sett í 1993 var røtt, og at hon tí má haldast. Tíni prógv fyri hesum eru at undirskotið á figgarlógini er minkað og at Føroya Banki hevur eitt gott rakst-rarúrlit. Fyri teg hevur tað eyðsýnt minni at siga, at henda sama heildarloysnin samstundis hevur kostað føroysku skattgjaldarunum uml. 3 milliardir krónur bert vegna bankamálið, og at uml. 6.000 føroyingar eru flyggjaðir av landinum.

Í dag vita vit, at tað var hin sonevnda «Færogrupp-en», ið setti hovudsökisina longu áðrenn Svarta oktober 1992, og at búskaparliga røðrið síðani varð latið tær, Richard Mikkelsen, sum formanni í Figgjargrunninum, upp í hendur. Fåur føroyingur man tí dag vera samdur við tær, at rokn-skaparúrlitið í Føroya Banka er eitt nýtiligt prógv fyri at kosin hevur verið røtt, og at tú hevur verið so framúrskarandi stýrimaður. Milliardirnar, ið vórðu spændar inn í bankan (arnar), hava illa nokk verið í Føroyum og vent, áðrenn tær vórðu sendar niður aftur til kreditfelagini og til at keypa obligatiónir fyri til frama fyri danska vinnu-lívið, meðan føroysku virk-ini vórðu og áframt verða

koyrd á húsang.

Nei, harra Mikkelsen! - Tann kosin, tíni yvir-harrar smoygdu niður yvir føroy-ingar, og sum tú hevur um-sitið síðani, hevur longu kostað okkum ikki bert bankamilliardirnar - tær eru tað tær eru - men fleiri ferðir hesa upphædd vegna kvotuskipanina, Fiska-virk-ing og tey mongu onnur tvungnu 'strukturnatio-nalisering'-framtøkini, ið hava lagt landið lamið bæði vinnuliga og mentalt.

Eg hugsi fáur føroyingur longur nýtist at undrast yvir, hvi millum 70 og 90% av øllum menningar hjál-p-verkætlanum í triðja heim-inum hava verið miseydn-aðar ella verið beinleiðis at-voldin til at ein hættislig støða er vórðin uppaftur verri. At trýsta egnu hug-sjónir og egið vinnulivs- og mentanarmynstur yvir eitt fólk, ið er uppflostrað og liv-ir í einum heilt øðrvisi um-hvørvi, og hvørs grundhug-burður til lívsvirðir og menning er foddur og mentur úr hesar í øðrvisi til-veru, má tí eisini end-la galið fyrr ella seinna. Hvi heldur tú, harra Mikkelsen, at Grønland hevur hægsta sjálmorðstal í heiminum roknað pr. íbúgv?

Nei, harra Mikkelsen - hevði tú av ilium sagt, at føroyingar mugu vera úr sera góðum bergi brotnir, tí enn eru bert 12% av land-sins íbúgvum flyggjað av landinum, hóast vit hava fingið allar hesar veruleika-fjaru skipanir smoygdar niður yvir okkum, ja, so hevði tú havt grein í tínum máli.

«Gev menniskjuni makt og hon sýnir tær hvør hon

er», sigst. Føroyar hava fingið nógvir nýggjar makt-menniskjur síðani Svarta oktober - ikki bert Richard Mikkelsen. Eitt mest sum nýtt ættarlið hevur tikið við síðani kreppan byrjaði, og vit eru við fullari røð inn í oljueldina við hesum fólk-um á odda. Hvørji eru so tey, sum uttan at blunka lata DONG - alias Den Danske Bank - alias West-ern Geofysial - alias A. P. Møller her, har og alla-staðni - upp í hendur at umsita alla okkara undir-grund? Var tað ikki nóg mikið at vit góvu Højgaard & Schultz alla 'yvirgrunds'-orkuna (vatnorkuna) at ráða yvir, skal nú undir-grunds-orkan eisini latast fremmandum fyri lítið og lætt?

Eru hesi nýggju makt-fólkini roynd, glogg og um-hugsunarsom? Eru tey kroyst í ein krók? Eru tey keypt? Ella eru tey bert nú-tíðar føroyskir «Play-Boyar-ar»?

Íslendingar gjørdur alt fyrireikingararbeiðið í Lopra og boraðu 2.000 met-rar niður. Kostnaðurin av øllum hesum var bert ein brotpartur av tí, DONG nú krevur fyri at bora kanska bert nakrar 100 metrar aft-urat. Hvi bjóðaðu vit ikki íslendingum at halda áfr saman við t.d. Landsverk-frøðinginum? Hvi bjóða just DONG, t.v.s. A. P. Møller, Den Danske Bank osfr. til «dekkjað borð»? Hvør hevur ábyrgdina her? - Er tað «DONG», ið hevur tær «inn-savnaðu» bori-milliardirnar um hendi? - Hvar er lands-verkfrøðingurin í hesari myndini? - Er hesin stovnurin kanska vígaður og funnin ov lættur og um so er: av hvørjum? - Er sátt-málin við DONG loyniligur?

Spurningar nir eru nógvir, men her eri eg als ikki einsamaður um at kenna farran av einum hættislig-um kvetti í sambandi við boringina í Lopra. Tað tsk-ist sum vit ikki vilja taka við læru - tí samanumtikið er u-tað ju somu fólkini, ið sita við stýrisvelin hjá DONG, sum sótu hinu megin bórðið tá viðgáttu partabæva-bytið var framt.

Tormóður Dahl